

พืชอาหารสัตว์พันธุ์

กรมปศุสัตว์
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

พืชอาหารสัตว์พันธุ์ดี

ลิขสิทธิ์

กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

จัดพิมพ์โดย

สำนักพัฒนาการปศุสัตว์และถ่ายทอดเทคโนโลยี กรมปศุสัตว์
ถนนพญาไท กรุงเทพฯ 10400

พิมพ์ที่

โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด

79 ถนนงามวงศ์วาน แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900

พิมพ์ครั้งที่ 1	พ.ศ. 2544	จำนวน	30,000 เล่ม
พิมพ์ครั้งที่ 2	พ.ศ. 2545	จำนวน	5,000 เล่ม (ฉบับปรับปรุง)
พิมพ์ครั้งที่ 3	พ.ศ. 2546	จำนวน	10,000 เล่ม (ฉบับปรับปรุง)
พิมพ์ครั้งที่ 4	พ.ศ. 2547	จำนวน	20,000 เล่ม (ฉบับปรับปรุง)
พิมพ์ครั้งที่ 5	พ.ศ. 2549	จำนวน	200,000 เล่ม (ฉบับปรับปรุง)
พิมพ์ครั้งที่ 6	พ.ศ. 2553	จำนวน	10,000 เล่ม (ฉบับปรับปรุง)

ผู้เรียบเรียง

นายกมล ริมศิริ

นายวิรัช สุขสราน

นายเกียรติศักดิ์ กล้าเอม

นางกานดา นาคมนี

นายสมศักดิ์ เกาทอง

นายอนุภาพ เส็งสาย

กองอาหารสัตว์ กรมปศุสัตว์

โทร. 0-2653-4491, 0-2653-4444 ต่อ 3441, 3442

www.dld.go.th/nutrition

การใช้พืชอาหารสัตว์คุณภาพดีสามารถเพิ่มผลผลิตและลดต้นทุน
ค่าอาหารสัตว์ลงได้มาก การที่จะให้มีปริมาณพืชอาหารสัตว์เพียงพอ
เกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์จำเป็นต้องปลูกสร้างแปลงพืชอาหารสัตว์ไว้ใช้เอง
โดยเกษตรกรต้องรู้จักเลือกใช้พันธุ์พืชอาหารสัตว์และวิธีการจัดการที่
เหมาะสม

เอกสารเล่มนี้ได้มีการปรับปรุงให้มีความสมบูรณ์ และเป็นปัจจุบันมากขึ้น โดยรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะประจำพันธุ์ วิธีการปลูก การจัดการ ตลอดจนการใช้ประโยชน์จากพืชอาหารสัตว์แต่ละชนิด เพื่อเป็นแนวทางให้แก่เกษตรกรปลูกพืชอาหารสัตว์พันธุ์ดีอย่างมีประสิทธิภาพ

สารบัญ

	หน้า
หญ้ารูชี (<i>Brachiaria ruziziensis</i>)	4
หญ้ากินนีสีม่วง (<i>Panicum maximum</i> TD58)	6
หญ้าอะตราตัม (<i>Paspalum atratum</i>)	8
หญ้าพลิแคทูลัม (<i>Paspalum plicatulum</i>)	10
หญ้าไรต์ (<i>Chloris gayana</i>)	12
หญ้าเนเปียร์ (<i>Pennisetum purpureum</i>)	14
หญ้าแพงโกล่า (<i>Digitaria eriantha</i>)	16
ถั่วฮามาต้า (<i>Stylosanthes hamata</i> cv. Verano)	18
ถั่วท่าพระสไตโล (<i>Stylosanthes guianensis</i> CIAT 184)	20
ถั่วคาวาลเคด (<i>Centrosema pascuorum</i> cv. Cavalcade)	22
ถั่วไมยรา (<i>Desmanthus virgatus</i>)	24
ถั่วลิสงเถา (<i>Arachis spp.</i>)	26
กระถิน (<i>Leucaena leucocephala</i> K636)	28
ความเหมาะสมของพืชอาหารสัตว์ชนิดต่างๆ สำหรับการนำไปปลูกและใช้ประโยชน์	30
ความทนทานของพืชอาหารสัตว์ชนิดต่างๆ ภายใต้สภาพแวดล้อมที่จำกัด	31
สถานที่ตั้งหน่วยงานของกองอาหารสัตว์ กรมปศุสัตว์	32

หญ้ารูซี่ (*Brachiaria ruziziensis*)

เป็นหญ้าที่มีอายุหลายปี ต้านกิ่งเลื้อยกิ่งตั้ง สามารถเจริญเติบโตในดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ต่ำได้ขึ้นได้ดีในพื้นที่ดอนดินมีการระบายน้ำดี ทนแล้งพอสมควร ทนต่อการเหยียบย่ำของสัตว์ ไม่ทนน้ำท่วมขัง ผลผลิตน้ำหนักสด 8.0-10 ตันหรือน้ำหนักแห้ง 2.0 – 2.5 ตันต่อไร่ปี โปรตีน 7-10 เปอร์เซ็นต์

การปลูก

ใช้เมล็ดพันธุ์หญ้าซีอีตรา 2.0 กิโลกรัมต่อไร่ หว่านหรือโรยเป็นแถวๆ ห่างกัน 50 เซนติเมตร

การใส่ปุ๋ย

ก่อนปลูกควรมีการใส่ปุ๋ยสูตร 15-15-15 อัตรา 50-100 กิโลกรัมต่อไร่เป็นปุ๋ยรองพื้น และใส่ปุ๋ยคอกรวมด้วย ควรใส่ปุ๋ยยูเรีย (46-0-0) อัตรา 10-20 กิโลกรัมต่อไร่ หลังการตัดทุกครั้ง

การกำจัดวัชพืช

ควรมีการกำจัดวัชพืชหลังปลูกหญ้า 2-4 สัปดาห์

การใช้ประโยชน์

การตัดหญ้าที่ไปใช้เลี้ยงสัตว์ ควรตัดครั้งแรก 60-70 วันหลังปลูก โดยตัดสูงจากพื้นดิน 10-15 เซนติเมตร สำหรับการปล่อยสัตว์เข้าแทะเล็มในแปลงหญ้า ควรปล่อยเข้าครั้งแรกเมื่อหญ้าอายุ 70-90 วัน หลังจากนั้นจึงทำการตัดหรือปล่อยสัตว์เข้าแทะเล็มหมุนเวียนทุก 30-45 วัน ในช่วงฤดูฝนหญ้าโตเร็ว อาจตัดได้ที่อายุน้อยกว่า 30 วัน หญ้าที่สุกเหมาะสำหรับใช้เลี้ยงสัตว์ในรูปหญ้าสด หญ้าแห้งหรือหญ้าหมัก

หญ้ากินนีสีม่วง (*Panicum maximum* TD58)

เป็นหญ้าที่มีอายุหลายปี ต้นเป็นกอตั้งตรง แตกกอดี ใบใหญ่ ใบดกอ่อนนุ่ม เติบโตได้ในสภาพร่มเงา เหมาะสำหรับปลูกในเขตชลประทาน ผลผลิตน้ำหนักสด 10-12 ตันหรือน้ำหนักแห้ง 2.5 – 3.0 ตันต่อไร่ต่อปี โปรตีน 8-10 เปอร์เซ็นต์

การปลูก

ใช้เมล็ดอัตรา 1.0-2.0 กิโลกรัมต่อไร่ ไร่เป็นแถวๆ ห่างกัน 50 เซนติเมตร

การใส่ปุ๋ย

ก่อนปลูกควรใส่ปุ๋ยสูตร 15-15-15 อัตรา 50-100 กิโลกรัมต่อไร่ เป็นปุ๋ยรองพื้น ควรใส่ปุ๋ยคอกร่วมด้วย และใส่ปุ๋ยยูเรีย (46-0-0) อัตรา 10-20 กิโลกรัมต่อไร่ หลังการตัดทุกครั้ง

การกำจัดวัชพืช

กำจัดวัชพืชครั้งแรกหลังจากปลูกหญ้า 3-4 สัปดาห์ และหลังจากนี้ 1-2 เดือน หากยังมีวัชพืชขึ้นอยู่หนาแน่น ควรทำการกำจัดวัชพืชอีกครั้งหนึ่ง

การใช้ประโยชน์

การตัดหญ้ากินนี้สีม่วงไปใช้เลี้ยงสัตว์ ควรตัดครั้งแรก 60-70 วัน หลังปลูกและตัดครั้งต่อไปทุกๆ 30-40 วัน ในช่วงฤดูฝนหญ้าโตเร็ว สามารถตัดได้ทุก 20-30 วัน โดยตัดสูงจากพื้นดิน 10-15 เซนติเมตร หญ้ากินนี้สีม่วงเหมาะสำหรับใช้เลี้ยงสัตว์ในรูปหญ้าสด หญ้าหมัก หรือจะปล่อยสัตว์เข้าแทะเล็มก็ได้

หญ้าอะตราตัม (*Paspalum atratum*)

เป็นหญ้าที่มีอายุหลายปี ต้นตั้งเป็นกอ กอใหญ่ ใบกว้าง ขอบใบคม ทนต่อสภาพดินที่เป็นดินกรด หนาแน่น ทนน้ำท่วมขัง ทนแล้ง ผลผลิต น้ำหนักสด 10-14 ตันหรือน้ำหนักแห้ง 2.5-3.5 ตันต่อไร่ต่อปี โปรตีน 7-8 เปอร์เซ็นต์

การปลูก

ใช้เมล็ดพันธุ์อัตรา 1-2 กิโลกรัมต่อไร่ หว่านหรือโรยเมล็ดเป็นแถวๆ ห่างกัน 50 เซนติเมตร

การใส่ปุ๋ย

ก่อนปลูกควรใส่ปุ๋ยสูตร 15-15-15 อัตรา 50-100 กิโลกรัมต่อไร่ เป็นปุ๋ยรองพื้น ควรใส่ปุ๋ยคอกร่วมด้วย และใส่ปุ๋ยยูเรีย (46-0-0) อัตรา 10-20 กิโลกรัมต่อไร่ หลังการตัดทุกครั้ง

การกำจัดวัชพืช

กำจัดวัชพืชครั้งแรกหลังจากปลูกหญ้า 3-4 สัปดาห์ และ หลังจากนั้น 1-2 เดือน กำจัดวัชพืชอีกครั้งหนึ่ง ถ้ามีวัชพืชขึ้นหนาแน่น

การใช้ประโยชน์

หญ้าอะตราตัมมีการเจริญเติบโตรวดเร็ว ถ้าปล่อยให้ให้มีอายุมากไปจะหยาบกระด้างและขอบใบคม ควรตัดครั้งแรกประมาณ 60 วันหลังปลูก และตัดครั้งต่อไปทุกๆ 30-40 วัน โดยตัดสูงจากพื้นดิน 5-10 เซนติเมตร ช่วงฤดูฝนโตเร็ว สามารถตัดได้ทุก 25-30 วัน หญ้าอะตราตัมเหมาะสำหรับใช้เลี้ยงสัตว์ในรูปแบบหญ้าสด หรือทำหญ้าหมัก แต่ไม่เหมาะสำหรับทำหญ้าแห้ง

หญ้าพลิแคทูลัม (*Paspalum plicatulum*)

เป็นหญ้าที่มีอายุหลายปี ต้นตั้งเป็นกอ เจริญเติบโตได้ในดินทรายที่มีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ ทนต่อสภาพแห้งแล้ง ทนน้ำท่วมขัง ผลผลิตน้ำหนักสด 6-8 ตัน หรือน้ำหนักแห้ง 1.5-2.0 ตันต่อไร่ต่อปี ไปรติน 7-8 เปอร์เซ็นต์

การปลูก

ใช้เมล็ดพันธุ์อัตรา 2.0 กิโลกรัมต่อไร่ หว่านหรือโรยเป็นแถว ห่างกัน 50 เซนติเมตร

การใส่ปุ๋ย

ก่อนปลูกควรมีการใส่ปุ๋ยสูตร 15-15-15 อัตรา 50-100 กิโลกรัมต่อไร่ เป็นปุ๋ยรองพื้น ควรใส่ปุ๋ยคอกพร้อมด้วย และใส่ปุ๋ยยูเรีย (46-0-0) อัตรา 10-20 กิโลกรัมต่อไร่ หลังการตัดทุกครั้ง

การกำจัดวัชพืช

ควรมีการกำจัดวัชพืชหลังปลูกหญ้า 2-4 สัปดาห์

การใช้ประโยชน์

การตัดหญ้าฟลิแคทูลัมไปใช้เลี้ยงสัตว์ ควรตัดครั้งแรก 60-70 วัน หลังปลูก โดยตัดสูงจากพื้นดิน 10-15 เซนติเมตร สำหรับการปล่อยสัตว์ เข้าแทะเล็มในแปลงหญ้า ควรปล่อยเข้าครั้งแรกเมื่อหญ้าอายุ 70-90 วัน หลังจากนั้นจึงทำการตัด หรือปล่อยสัตว์เข้าแทะเล็มหมุนเวียนทุก 30-45 วัน หญ้าฟลิแคทูลัมเหมาะสำหรับใช้เลี้ยงโค กระบือ ในรูปหญ้าสด หญ้าแห้ง หรือหญ้าหมัก

หญ้าไรต์ (*Chloris gayana*)

เป็นหญ้าที่มีอายุหลายปี ทนแล้งได้ดี ทนต่อสภาพน้ำขังได้เป็น
ครั้งคราว ทนต่อการแทะเล็มได้ดี ทนต่อสภาพดินเค็มได้ดีกว่า
หญ้าอื่นๆ หลายชนิด ผลผลิตน้ำหนักราก 8-10 ตันหรือน้ำหนักแห้ง
2.0-2.5 ตันต่อไร่ต่อปี โปรตีน 8-10 เปอร์เซ็นต์

การปลูก

ใช้เมล็ดพันธุ์อัตรา 2 กิโลกรัมต่อไร่ หว่านหรือโรยเป็นแถวๆ ห่างกัน 50 เซนติเมตร เมล็ดพันธุ์หญ้าไรต์มีขนและเบาากก่อนหว่าน แนะนำให้ผสมเมล็ดพันธุ์กับขี้เลื่อยหรือทราย

การใส่ปุ๋ย

ก่อนปลูกควรมีการใส่ปุ๋ยสูตร 15-15-15 อัตรา 50-100 กิโลกรัมต่อไร่ เป็นปุ๋ยรองพื้น ควรใส่ปุ๋ยคอกกร่วมด้วย และใส่ปุ๋ยยูเรีย (46-0-0) อัตรา 10-20 กิโลกรัมต่อไร่ หลังการตัดทุกครั้ง

การกำจัดวัชพืช

ควรมีการกำจัดวัชพืชหลังปลูกหญ้า 2-4 สัปดาห์

การใช้ประโยชน์

การตัดหญ้าไรต์ไปใช้เลี้ยงสัตว์ ควรตัดครั้งแรก 60-70 วัน หลังปลูก โดยตัดสูงจากพื้นดิน 10-15 เซนติเมตร สำหรับการปล่อยสัตว์เข้าแทะเล็ม ควรปล่อยเข้าครั้งแรกเมื่อหญ้าอายุ 70-90 วัน หลังจากนั้นจึงทำการตัด หรือปล่อยสัตว์เข้าแทะเล็มหมุนเวียนทุก 30-45 วัน ในช่วงฤดูฝนหญ้าโตเร็ว อาจตัดใช้ประโยชน์ได้ที่อายุน้อยกว่า 30 วัน หญ้าไรต์เหมาะสำหรับใช้เลี้ยงโค กระบือ ในรูปหญ้าสด หญ้าแห้งหรือหญ้าหมัก

หญ้าเนเปียร์ (*Pennisetum purpureum*)

เป็นหญ้าที่มีอายุหลายปี สายพันธุ์ที่นิยมปลูก คือ หญ้าเนเปียร์
แคระ (*P. purpureum* cv. Mott) และหญ้าเนเปียร์ลูกผสม (*P. Purpureum* x
P. americanum) หญ้าเนเปียร์แคระสูง 1-2 เมตร แตกกอดี
ใบมาก เนเปียร์ลูกผสม ซึ่งมีหลายสายพันธุ์ เช่น เนเปียร์ยักษ์ บาน่า
อาลาพัล และเนเปียร์ไต้หวัน มีลักษณะต้นสูง 3-4 เมตร ทุกสายพันธุ์

เจริญเติบโตได้ดีในดินที่มีความอุดมสมบูรณ์สูง เหมาะสำหรับปลูก
ในเขตชลประทาน ผลผลิตน้ำหนัสด 12-16 ตันหรือน้ำหนักแห้ง
3.0-4.0 ตันต่อไร่ต่อปี ไปรตื้น 8-10 เปอร์เซ็นต์

การปลูก

ปลูกได้ด้วยท่อนพันธุ์ ระยะปลูก 75x75 เซนติเมตร ปลูก
หลุมละ 2 ท่อน ให้ข่อยอยู่ใต้ดินลึก 1-2 นิ้ว ในพื้นที่ 1 ไร่ ใช้ท่อนพันธุ์
300-500 กิโลกรัม

การใส่ปุ๋ย

ก่อนปลูกควรใส่ปุ๋ยสูตร 15-15-15 อัตรา 50 กิโลกรัมต่อไร่
เป็นปุ๋ยรองพื้น ควรใส่ปุ๋ยคอกร่วมด้วย และใส่ปุ๋ยยูเรีย (46-0-0)
อัตรา 10-20 กิโลกรัมต่อไร่ หลังการตัดทุกครั้ง

การกำจัดวัชพืช

ควรกำจัดวัชพืชภายหลังจากปลูกหญ้า 2-4 สัปดาห์

การใช้ประโยชน์

การตัดหญ้าเนเปียร์ไปเลี้ยงสัตว์ ควรตัดครั้งแรก 60-70 วัน
หลังปลูก และตัดหญ้าครั้งต่อไปทุก 30-45 วัน ช่วงฤดูฝนหญ้าโตเร็ว
อาจตัดอายุน้อยกว่า 30 วัน โดยตัดชิดดิน หญ้าเนเปียร์เหมาะสำหรับ
ใช้เลี้ยงโค กระบือ ในรูปหญ้าสด หรือหญ้าหมัก ไม่เหมาะสำหรับทำ
หญ้าแห้ง

หญ้าแพงโกล่า (*Digitaria eriantha*)

เป็นหญ้าอายุที่มีหลายปี ต้นกึ่งตั้งกึ่งเลื้อย ลำต้นเล็ก ไม่มีขน ใบเล็กเรียวยาว ใบดกอ่อนนุ่ม เหมาะสำหรับทำหญ้าแห้ง ทนน้ำท่วมขัง เจริญเติบโตดีในดินที่มีความอุดมสมบูรณ์สูง เหมาะสำหรับปลูกในเขตชลประทาน ผลผลิตน้ำหนัสด 20-28 ตัน น้ำหนักแห้ง 5.0-7.0 ตันต่อไร่ ต่อปี โปรตีน 7-10 เปอร์เซ็นต์

การปลูก

ใช้ท่อนพันธุ์ อัตรา 200-250 กิโลกรัมต่อไร่ **พื้นที่ลุ่ม** ทำเทือกแบบนาหว่านน้ำตาม ปรับระดับน้ำให้สูง 10-15 เซนติเมตร หว่านท่อนพันธุ์ให้ทั่วแปลง แล้วนาบกดท่อนพันธุ์ให้จมน้ำ แช่ทิ้งไว้ประมาณ 1 สัปดาห์ แล้วระบายน้ำออก

พื้นที่ดอน หลังจากไถพรวนแล้ว ชักร่องห่างกัน 30 เซนติเมตร ลึกประมาณ 10 เซนติเมตร วางท่อนพันธุ์ 3-5 ท่อน เรียงต่อกันเป็นแถว ใช้ดินกลบเล็กน้อยและเหยียบให้แน่น หรือหว่านท่อนพันธุ์อย่างสม่ำเสมอทั่วแปลงแล้ว ไถพรวนกลบด้วยไถผาน 7 ซึ่งปรับหน้าผานให้เสมอแล้ว

การใส่ปุ๋ย

พื้นที่ลุ่ม ควรใส่ปุ๋ยหลังจากระบายน้ำออกแล้วปล่อยแปลงทิ้งไว้ ประมาณ 1 เดือน จนดินแห้งจึงให้น้ำโดยให้น้ำขังไว้ 2 วัน และใส่ปุ๋ยสูตร 15-15-15 อัตราไร่ละ 15-25 กิโลกรัม หว่านให้ทั่วแปลงหลังจากนั้น 10-15 วัน เมื่อดินเริ่มแห้งจึงให้น้ำครั้งที่ 2 และหว่านปุ๋ยยูเรีย (46-0-0) อัตราไร่ละ 10 กิโลกรัม ในแต่ละรอบของการตัดควรใส่ปุ๋ยยูเรีย (46-0-0) 2 ครั้งๆ ละ 10 กิโลกรัมต่อไร่ และใส่ปุ๋ยสูตร 15-15-15 อัตราไร่ละ 15-25 กิโลกรัมหลังตัด

พื้นที่ดอน ก่อนไถพรวนดินครั้งสุดท้าย ใส่ปุ๋ยสูตร 15-15-15 อัตรา 50-100 กิโลกรัมต่อไร่เป็นปุ๋ยรองพื้นและพรวนกลบก่อนปลูก ควรใส่ปุ๋ยคอกร่วมด้วยในแต่ละรอบของการตัด และใส่ปุ๋ยยูเรีย (46-0-0) 2 ครั้งๆ ละ 10 กิโลกรัมต่อไร่ ครั้งแรกหลังตัด 1 วัน และครั้งที่ 2 หลังตัด 10-15 วัน

การกำจัดวัชพืช

หลังจากปลูก 45-60 วันโดยการตัดปรับ ถ้ามีการเตรียมดินที่ดีจะไม่วัชพืช ถ้ามีวัชพืชให้ตัดหญ้า 1-2 ครั้ง วัชพืชจะหมดไปเอง

การใช้ประโยชน์

การตัดหญ้าแพงโกล่าไปใช้เลี้ยงสัตว์ ควรตัดหญ้าครั้งแรก 60 วันหลังปลูก และตัดครั้งต่อไปทุกๆ 40 วัน โดยตัดสูงจากพื้นดิน 5-10 เซนติเมตร การปล่อยสัตว์เข้าแทะเล็มครั้งแรกควรปล่อยเมื่อหญ้าอายุ 90 วัน หญ้าแพงโกล่าเหมาะสำหรับใช้เลี้ยงสัตว์ในรูปหญ้าสด หญ้าแห้ง หรือหญ้าหมัก

ถั่วฮามาต้า
(*Stylosanthes hamata* cv. Verano)

เป็นถั่วที่มีอายุ 2-3 ปี พุ่มเตี้ยตั้งตรง แตกกิ่งก้านแผ่คลุมพื้นที่
ได้กว้าง ทนทานต่อสภาพแห้งแล้ง ทนดินกรด ทนทานต่อการแทะเล็ม
เหยียบย่ำของสัตว์ได้ดี ไม่ทนต่อสภาพพื้นที่ดินชื้นแฉะ และไม่ทนสภาพ
ร่มเงา ผลผลิตน้ำหนัสด 6-8 ตันหรือน้ำหนักแห้ง 1.5-2.0 ตันต่อไร่ต่อปี
โปรตีน 16-18 เปอร์เซ็นต์

การปลูก

ใช้เมล็ดพันธุ์อัตรา 1.5-2.0 กิโลกรัมต่อไร่ หว่านหรือโรยเป็นแถวๆ ห่างกัน 30-50 เซนติเมตร ก่อนปลูกต้องแช่เมล็ดในน้ำร้อนอุณหภูมิประมาณ 80 องศาเซลเซียส นาน 5-10 นาที

การใส่ปุ๋ย

ก่อนปลูกควรใส่ปุ๋ยสูตร 12-24-12 อัตรา 30-50 กิโลกรัมต่อไร่ เป็นปุ๋ยรองพื้น ควรใส่ปุ๋ยคอกร่วมด้วย ในปีต่อไป และใส่ปุ๋ยทริปเปิลซูเปอร์ฟอสเฟต (0-46-0) อัตรา 20-30 กิโลกรัมต่อไร่ ช่วงต้นฤดูฝนของทุกปี

การกำจัดวัชพืช

กำจัดวัชพืชครั้งแรกหลังจากปลูกถั่ว 3-4 สัปดาห์ และกำจัดวัชพืชครั้งที่ 2 หลังจากครั้งแรกประมาณ 1-2 เดือน

การใช้ประโยชน์

การตัดถั่วฮามาต้ามาใช้เลี้ยงสัตว์ ควรตัดครั้งแรก 60-75 วัน หลังปลูก โดยตัดสูงจากพื้นดิน 10-15 เซนติเมตร หลังจากนั้นทำการตัดทุก 45-60 วัน หรือปล่อยให้สัตว์เข้าแทะเล็มครั้งแรกเมื่อถั่วอายุ 90 วัน เข้าแทะเล็มเป็นช่วงๆ ทุก 30-45 วัน ถั่วฮามาต้าเหมาะสำหรับใช้เลี้ยงสัตว์ในรูปถั่วสดหรือแห้ง

ถั่วท่าพระสไตโล **(*Stylosanthes guianensis* CIAT 184)**

เป็นถั่วที่มีอายุ 2-3 ปี พุ่มตั้ง ขนาดต้นและทรงพุ่มใหญ่กว่า ถั่วฮามาต้า ไม่ทนดินเค็มและดินด่าง (pH มากกว่า 8.5) ผลผลิตสูงใน ดินร่วนปนทราย ทนสภาพดินกรดได้ดี ผลผลิตน้ำหนักสด 6-10 ตัน หรือ น้ำหนักแห้ง 1.5 – 2.5 ตันต่อไร่ต่อปี โปรตีน 16-20 เปอร์เซ็นต์

การปลูก

ใช้เมล็ดพันธุ์อัตรา 2 กิโลกรัมต่อไร่ หว่านหรือโรยเป็นแถวๆ ห่างกันประมาณ 30 เซนติเมตร ก่อนปลูกต้องแช่เมล็ดในน้ำร้อน อุณหภูมิประมาณ 80 องศาเซลเซียส นาน 5 นาที

การใส่ปุ๋ย

ควรใส่ปุ๋ยผสมสูตร 12-24-12 อัตรา 50 กิโลกรัมต่อไร่ เป็นปุ๋ยรองพื้น และควรใส่ปุ๋ยคอกรวมด้วย ในปีต่อไป และใส่ปุ๋ยทริปเปิลซูเปอร์ฟอสเฟต อัตรา 20-30 กิโลกรัมต่อไร่ ช่วงต้นฤดูฝนของทุกปี

การกำจัดวัชพืช

กำจัดวัชพืชครั้งแรกหลังจากปลูกแล้ว 3-4 สัปดาห์ และหลังจากนั้น 1-2 เดือน กำจัดวัชพืชอีกครั้งหนึ่ง ถ้ายังมีวัชพืชขึ้นหนาแน่น

การใช้ประโยชน์

การตัดถั่วท่าพระสไตโลไปใช้เลี้ยงสัตว์ ควรตัดครั้งแรก 80-90 วันหลังปลูก หลังจากนั้นตัดหรือปล่อยสัตว์แทะเล็มได้ ทุกๆ 45-60 วัน ควรตัดสูงจากพื้นดิน 15-20 เซนติเมตร ถั่วท่าพระสไตโลเหมาะสำหรับใช้เลี้ยงโค กระบือ ในรูปถั่วสด หรือถั่วแห้ง สามารถนำไปถั่วท่าพระสไตโลแห้งบดละเอียดใช้ในสูตรอาหารเลี้ยงสัตว์ปูกได้

ถั่วคาวาลเคด

(*Centrosema pascuorum* cv. Cavalcade)

เป็นถั่วที่มีอายุฤดูเดียว เถาเลื้อย ใบดก ใบจะไม่ร่วงหล่นง่ายเมื่อ
ทำแห้ง เหมาะสำหรับใช้ทำถั่วแห้งอัดฟ่อน ให้ผลผลิตน้ำหนักสด 4 ตัน
หรือน้ำหนักแห้งประมาณ 1 ตันต่อไร่ต่อปี โปรตีน 16-18 เปอร์เซ็นต์

การปลูก

ใช้เมล็ดพันธุ์หวานหรือโรยเป็นแถวในอัตรา 4 กิโลกรัมต่อไร่
โรยเป็นแถวๆ ห่างกัน 25-50 เซนติเมตร

การใส่ปุ๋ย

ก่อนปลูกควรมีการใส่ปุ๋ยสูตร 12-24-12 อัตรา 50 กิโลกรัมต่อไร่
เป็นปุ๋ยรองพื้น และควรใส่ปุ๋ยคอกกรว่ด้วย

การกำจัดวัชพืช

ควรกำจัดวัชพืชเมื่อถั่วมีอายุ 3-4 สัปดาห์ และอาจมีการ
กำจัดวัชพืชอีกครั้งหนึ่งถ้ายังมีวัชพืชขึ้นหนาแน่น

การใช้ประโยชน์

ถั่วควาลเคดเหมาะสำหรับใช้เลี้ยงโค กระบือ ในรูปถั่วสด
หรือถั่วแห้ง

การตัดถั่วควาลเคดทุกครั้งให้สังเกตจากใบล่างเริ่มเหลืองและ
ตัดสูงจากพื้นดินประมาณ 10 เซนติเมตร ในการปล่อยสัตว์เข้าแทะเล็ม
ควรให้ถั่วมีอายุ 90 วันขึ้นไป หลังจากนั้นควรตัดหรือปล่อยสัตว์แทะเล็ม
ไม่ต่ำกว่า 30 วัน

ถั่วไมยรา
(*Desmanthus virgatus*)

เป็นถั่วมีอายุหลายปี เป็นไม้พุ่มค่อนข้างตั้งตรง สูง 2.0–3.5 เมตร ใบและดอกคล้ายกระถิน แต่มีขนาดเล็กกว่า เจริญเติบโตได้ดีในดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ค่อนข้างสูง ไม้ทนต่อสภาพน้ำท่วมขัง ไม้ทนดินกรดจัด ผลผลิตน้ำหนักสด 8-12 ตัน น้ำหนักแห้ง 2.0 – 3.0 ตันต่อไร่ ต่อปี โปรตีน 16-18 เปอร์เซ็นต์

การปลูก

ใช้เมล็ดพันธุ์อัตรา 2 กิโลกรัมต่อไร่ โรยเป็นแถวๆ ห่างกัน 30-60 เซนติเมตร ก่อนปลูกต้องแช่เมล็ดในน้ำร้อนอุณหภูมิ 80 องศาเซลเซียส นาน 5 นาที

การใส่ปุ๋ย

ควรใส่ปุ๋ยผสมสูตร 12-24-12 อัตรา 50 กิโลกรัมต่อไร่ เป็นปุ๋ยรองพื้น ควรใส่ปุ๋ยคอกร่วมด้วย ในปีต่อไป และใส่ปุ๋ยเช่นเดียวกันกับปีแรกในช่วงต้นฤดูฝน

การกำจัดวัชพืช

ควรกำจัดวัชพืชหลังจากปลูก 2-4 สัปดาห์ และหากยังมีวัชพืชขึ้นหนาแน่น ควรมีการกำจัดวัชพืชตามความจำเป็น

การใช้ประโยชน์

การตัดถั่วไมยราไปใช้เลี้ยงสัตว์ ควรตัดครั้งแรก 60-70 วัน หลังปลูก และตัดครั้งต่อไปทุกๆ 30-45 วัน โดยตัดสูงจากพื้นดินประมาณ 30 เซนติเมตร ถั่วไมยราเหมาะสำหรับใช้เลี้ยงโค กระบือ ในรูปถั่วสด หรือถั่วแห้ง

ถั่วลิสงเตา (*Arachis spp.*)

เป็นถั่วที่มีอายุหลายปี ที่นิยมปลูกมีอยู่ 2 ชนิด คือ *Arachis pinto* : cv. Amarillo และ *Arachis glabrata* เจริญเติบโตคลุมดินได้อย่างหนาแน่นขึ้นได้ดีในดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ปานกลาง และมีความชื้นสูง ทนต่อสภาพร่มเงาทนต่อการแทะเล็มและเหยียบย่ำของสัตว์ได้ดีมาก ขยายพันธุ์ด้วยเมล็ดและส่วนของลำต้น ให้ผลผลิตน้ำหนักสด 4-8 ตัน หรือน้ำหนักแห้งประมาณ 1-2 ตันต่อไร่ต่อปี เหมาะสำหรับปล่อยสัตว์แทะเล็ม มีโปรตีนประมาณ 15-21 เปอร์เซ็นต์

การปลูก

ปลูกโดยหยอดเมล็ดเป็นแถวอัตรา 2 กิโลกรัมต่อไร่ ระยะห่างระหว่างแถว 30-50 หรือใช้ท่อนพันธุ์ปลูก ระยะระหว่างต้นและระหว่างแถวห่างกัน 50 เซนติเมตร

การใส่ปุ๋ย

ก่อนปลูกควรมีการใส่ปุ๋ยสูตร 15-15-15 อัตรา 30 กิโลกรัมต่อไร่ เป็นปุ๋ยรองพื้น ควรมีการใส่ปุ๋ยคอกร่วมด้วย ในการดูแลรักษาแปลงถั่ว ควรใส่ปุ๋ยทริปปี้ลซูปเปอร์ฟอสเฟต ในช่วงต้นฤดูของทุกปี ในอัตรา 20 กิโลกรัมต่อไร่

การกำจัดวัชพืช

กำจัดวัชพืชครั้งแรกในระยะ 3-4 สัปดาห์แรกหลังปลูก และกำจัดวัชพืชครั้งที่ 2 หลังจากครั้งแรกอีก 2 เดือน

การใช้ประโยชน์

ควรปล่อยให้เตล็ดครั้งแรกที่ถั่วอายุ 70-90 วันหลังจากนั้นจึงจะทำการปล่อยสัตว์เตล็ดทุกๆ 30-45 วัน

กระดิน (*Leucaena leucocephala* K636)

เป็นถั่วยืนต้นมีคุณค่าทางอาหารสูงและสามารถให้ผลผลิตในช่วง
แล้งได้ เนื่องจากมีระบบรากลึก สามารถเจริญเติบโตได้ดีในดินที่มี
ความอุดมสมบูรณ์ค่อนข้างสูง การระบายน้ำดี และมีหน้าดินลึก ไม่ทน
ดินเป็นกรดจัด ผลผลิตน้ำหนักสด 4.8 - 6 ตัน น้ำหนักใบแห้ง 1.2-1.5
ตันต่อไร่ต่อปี โปรตีน 24 เปอร์เซ็นต์

การปลูก

ใช้เมล็ดพันธุ์กระถินอัตรา 1 กิโลกรัมต่อไร่ ที่ผ่านการแช่น้ำ 1 คืน และผึ่งลมในที่ร่มให้เมล็ดแห้งสนิท แล้วจึงนำไปปลูกโดยหยอดเมล็ดเป็นแถว ใช้ระยะปลูกระหว่างแถว 1 เมตร และระยะระหว่างต้น 25-30 เซนติเมตร ปลูกหลุมละ 2-3 เมล็ด ไม่ควรกลบเมล็ดลึกเกิน 1.5 เซนติเมตร

การใส่ปุ๋ย

ในปีแรกควรใส่ปุ๋ยสูตร 12-24-12 อัตรา 50 กิโลกรัมต่อไร่ เป็นปุ๋ยรองพื้นก่อนปลูก โดยโรยตามแถวที่จะปลูก สำหรับในดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ต่ำควรใส่ปุ๋ยคอกหรือปุ๋ยหมักอัตรา 2-4 ตันต่อไร่ (ควรใส่ปุ๋ยคอกก่อนปลูกพืชอย่างน้อย 4 สัปดาห์) แล้วพรวนดินกลบส่วนในปีต่อไป ใส่ปุ๋ยสูตร 12-24-12 อัตรา 20 – 50 กิโลกรัมต่อไร่ ช่วงต้นฤดูฝนของทุกปี

การกำจัดวัชพืช

ควรกำจัดวัชพืชเดือนละครั้ง ในช่วง 2-3 เดือนแรกของการปลูก และหลังจากนั้นกำจัดวัชพืชตามความเหมาะสม

การใช้ประโยชน์

การตัดกระถินไปใช้เลี้ยงสัตว์ ควรตัดครั้งแรกเมื่ออายุประมาณ 6-8 เดือน และตัดครั้งต่อไปทุก 3 เดือน โดยตัดสูงจากพื้นประมาณ 50 เซนติเมตร กระถินเหมาะสำหรับใช้เลี้ยงสัตว์ในรูปกระถินรวมกิ่งสับแห้ง ส่วนการใช้ในรูปกระถินสดนิยมใช้เสริมในสัตว์เคี้ยวเอื้อง

ความเหมาะสมของพืชอาหารสัตว์ชนิดต่างๆ สำหรับการนำไปปลูกและใช้ประโยชน์

พันธุ์พืช	สภาพพื้นที่		การใช้ประโยชน์			
	ที่ลุ่ม	ที่ดอน	ตัดให้กิน	ปล่อยแทะเล็ม	หญ้าแห้ง	หญ้าหมัก
หญ้ารูซี่	0	**	*	**	**	**
หญ้างินนิสมีว	*	**	**	*	*	**
หญ้าอะตราตัม	**	**	**	*	0	*
หญ้าพลัคทูลัม	**	**	**	*	*	*
หญ้าเนเปียร์	*	**	**	0	0	**
หญ้าแพงโกล่า	**	*	**	**	**	*
หญ้าไรด	*	**	**	*	**	*
ถั่วฮามาต้า	0	**	*	**	*	0
ถั่วท่าพระสไตโล	*	**	**	*	*	0
ถั่วคาวาลเคด	0	**	**	0	**	0
ถั่วไมยรา	*	**	**	*	*	0
ถั่วลิสงเถา	*	**	*	*	**	0
กระถิน	0	**	**	*	*	*

หมายเหตุ ** เหมาะสม * พอใช้ 0 ไม่เหมาะสม

ความทนทานของพืชอาหารสัตว์ชนิดต่างๆ ภายใต้สภาพแวดล้อมที่จำกัด

พันธุ์พืช	สภาพแวดล้อมที่จะปลูกพืช						
	สภาพ ร่มเงา	ดินกรด จัด	ขึ้นและ น้ำท่วมขัง	ดิน เหนียว	ดิน ทราย	ดิน ทรายจัด	พื้นที่ แห้งแล้ง
หญ้ารูชี	*	0	0	*	**	*	*
หญ้ากินนีสีม่วง	**	*	*	**	*	0	**
หญ้าเนเปียร์	0	*	0	**	*	0	*
หญ้าแพงโกล่า	0	0	**	**	*	*	*
หญ้าพลูคาว	0	*	**	*	**	**	**
หญ้าอะตราดัม	0	**	**	*	**	**	**
หญ้าไรต์	0	0	**	**	**	*	**
ถั่วฮามาต้า	*	*	0	0	**	**	**
ถั่วท่าพระสไตโล	*	**	*	**	**	*	**
ถั่วคาวาลเคด	*	**	*	*	**	*	**
ถั่วไมยรา	0	0	0	**	0	0	0
ถั่วลิสงเถา	**	0	0	*	*	*	0
กระถิน	0	0	0	*	*	0	*

หมายเหตุ ** เหมาะสม * พอใช้ 0 ไม่เหมาะสม

สถานที่ตั้งหน่วยงานของ กองอาหารสัตว์ กรมปศุสัตว์

กองอาหารสัตว์ ถนนพญาไท เขตราชเทวี กทม. 10400 โทร. 0-2653-4491

หน่วยงาน	สถานที่ตั้ง	โทรศัพท์
1. ศูนย์วิจัยและพัฒนาอาหารสัตว์ชัยนาท	เขื่อนเจ้าพระยา อ.สรรพยา จ.ชัยนาท 10700	โทร. 0-5640-5056
2. สถานีพัฒนาอาหารสัตว์สุพรรณบุรี	อ.ด่านช้าง จ.สุพรรณบุรี 72180	โทร. 0-3548-1147
3. สถานีพัฒนาอาหารสัตว์เพชรบูรณ์	อ.เมือง จ.เพชรบูรณ์ 67000	โทร. 0-5672-1558
4. สถานีพัฒนาอาหารสัตว์สุโขทัย	อ.ศรีมอช จ.สุโขทัย 64160	โทร. 0-5561-3687
5. สถานีพัฒนาอาหารสัตว์พิจิตร	อ.ตะพานหิน จ.พิจิตร 66110	โทร. 0-5661-8403
6. ศูนย์วิจัยและพัฒนาอาหารสัตว์สระแก้ว	อ.คลองหาด จ.สระแก้ว 27260	โทร. 0-3725-1755
7. ศูนย์วิจัยและพัฒนาอาหารสัตว์นครราชสีมา	อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา 30130	โทร. 0-4431-1612
8. สถานีพัฒนาอาหารสัตว์ร้อยเอ็ด	อ.สุวรรณภูมิ จ.ร้อยเอ็ด 45130	โทร. 0-4358-1454
9. สถานีพัฒนาอาหารสัตว์บุรีรัมย์	อ.ปะคำ จ.บุรีรัมย์ 31220	โทร. 0-4464-6077
10. สถานีพัฒนาอาหารสัตว์ยโสธร	อ.คำเขื่อนแก้ว จ.ยโสธร 35110	โทร. 0-4579-1578
11. ศูนย์วิจัยและพัฒนาอาหารสัตว์ขอนแก่น	สำนักงานเกษตรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จ.ขอนแก่น 40260	โทร. 0-4326-1123
12. สถานีพัฒนาอาหารสัตว์มหาสารคาม	อ.เขียงยืน จ.มหาสารคาม 44160	โทร. 0-4378-1322
13. สถานีพัฒนาอาหารสัตว์กาฬสินธุ์	อ.เมือง จ.กาฬสินธุ์ 46000	โทร. 0-4387-1249
14. สถานีพัฒนาอาหารสัตว์อุดรธานี	อ.กุดจับ จ.อุดรธานี 41250	โทร. 0-4291-0155
15. สถานีพัฒนาอาหารสัตว์เลย	อ.วังสะพุง จ.เลย 42130	โทร. 0-4280-1294
16. สถานีพัฒนาอาหารสัตว์มุกดาหาร	อ.เมือง จ.มุกดาหาร 49000	โทร. 0-4264-0099
17. สถานีพัฒนาอาหารสัตว์หนองคาย	อ.เมือง จ.หนองคาย 43000	โทร. 0-4242-1373
18. สถานีพัฒนาอาหารสัตว์นครพนม	อ.ท่าอุเทน จ.นครพนม 48120	โทร. 0-4258-1285
19. สถานีพัฒนาอาหารสัตว์สกลนคร	อ.เมือง จ.สกลนคร 47000	โทร. 0-4272-5124
20. ศูนย์วิจัยและพัฒนาอาหารสัตว์ลำปาง	อ.ห้างฉัตร จ.ลำปาง 52190	โทร. 0-5422-2695
21. สถานีพัฒนาอาหารสัตว์แพร่	อ.ร้องกวาง จ.แพร่ 54140	โทร. 0-5465-4660
22. ศูนย์วิจัยและพัฒนาอาหารสัตว์เพชรบุรี	อ.ชะอำ จ.เพชรบุรี 76120	โทร. 0-3259-4052
23. สถานีพัฒนาอาหารสัตว์ประจวบคีรีขันธ์	อ.กุยบุรี จ.ประจวบคีรีขันธ์ 77150	โทร. 0-3268-1990-1
24. ศูนย์วิจัยและพัฒนาอาหารสัตว์สุราษฎร์ธานี	อ.ท่าฉาง จ.สุราษฎร์ธานี 84150	โทร. 0-7729-2094
25. สถานีพัฒนาอาหารสัตว์ชุมพร	อ.ท่าแซะ จ.ชุมพร 86140	โทร. 0-7761-1063
26. ศูนย์วิจัยและพัฒนาอาหารสัตว์นราธิวาส	อ.ตากใบ จ.นราธิวาส 96110	โทร. 0-7353-8204
27. สถานีพัฒนาอาหารสัตว์สตูล	อ.ควนกาหลง จ.สตูล 91130	โทร. 0-7479-7070
28. สถานีพัฒนาอาหารสัตว์ตรัง	อ.เมือง จ.ตรัง 92000	โทร. 0-7528-4150
29. สถานีพัฒนาอาหารสัตว์พัทลุง	อ.ศรีบรรพต จ.พัทลุง 93190	โทร. 0-7468-9143

แบบสอบถาม

หนังสือคำแนะนำ เรื่อง พืชอาหารสัตว์พันธุ์ดี

1. ชื่อ (นาย/ นาง/ น.ส./ อื่นๆ).....นามสกุล.....อายุ.....ปี
2. บ้านเลขที่.....ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....
3. เพศ 1. ชาย 2. หญิง
4. วุฒิการศึกษาสูงสุด
 1. มัธยมศึกษา
 2. อนุปริญญาหรือเทียบเท่า
 3. ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า
 4. อื่นๆ (โปรดระบุ).....
5. อาชีพหลัก
 1. เกษตรกร (เลือก) พืช, ประมง, ปศุสัตว์
 2. พนักงานเอกชน/ธุรกิจส่วนตัว
 3. รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ
 4. อื่นๆ (โปรดระบุ).....
6. ท่านได้รับหนังสือเล่มนี้มาจากที่ใด
 1. กรมปศุสัตว์ (ระบุหน่วยงาน).....
 2. การจัดงานด้านปศุสัตว์ (ระบุชื่องาน).....
 3. อื่นๆ (โปรดระบุ).....
7. หนังสือเล่มนี้ได้ให้ประโยชน์อะไรกับท่านบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
 1. ให้ความรู้
 2. สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ต่อไป
 3. อื่นๆ โปรดระบุ.....
8. เหตุผลที่ทำให้ท่านหยิบหนังสือเล่มนี้มาอ่าน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
 1. ชื่อเรื่อง/เนื้อหา
 2. การจัดรูปเล่มน่าสนใจ
 3. ขนาดตัวอักษรอ่านง่าย
 4. อื่นๆ (โปรดระบุ).....
9. ท่านต้องการทราบอะไรเพิ่มเติมจากหนังสือเล่มนี้อีก (โปรดระบุ)
 - 9.1
 - 9.2
 - 9.3
10. คำถามที่ท่านต้องการถามเกี่ยวกับหนังสือเล่มนี้ อะไรบ้าง (โปรดระบุ)
 - 10.1
 - 10.2
 - 10.3
11. ปัญหาและข้อเสนอแนะอื่นๆ (โปรดระบุ)
.....
.....

☆ ขอขอบพระคุณในความร่วมมือ ☆

กรุณาส่งแบบสอบถามคืนได้ที่

กลุ่มเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ สำนักพัฒนาการปศุสัตว์และถ่ายทอดเทคโนโลยี กรมปศุสัตว์

ถนนพญาไท กรุงเทพฯ 10400 โทรสาร 0-2653-4934 E-mail: ausaneec@dld.go.th

พืชอาหารสัตว์พันธุ์ดี

www.dld.go.th